

IZPĒTES DARBS
„UZŅEMŠANAS, ATGRIEŠANAS UN
INTEGRĀCIJAS POLITIKA NEPAVADĪTIEM
NEPILNGADĪGAJIEM LATVIJĀ”

Rīga, 2009.gada aprīlis

Par ziņojuma izstrādi Latvijā ir atbildīgs
Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkts

Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkts
ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Izpētes darba autori:

Māra Prā, Eiropas migrācijas tīkla
Latvijas kontaktpunkta koordinatore
Ilze Siliņa-Osmāne, Eiropas migrācijas tīkla
Latvijas kontaktpunkta eksperte

Recenzenti:

Iveta Muceniece, Iekšlietu ministrijas nozares (iekšlietu) padomniece
Ilze Briede, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Migrācijas politikas nodaļas vadītāja
Līga Vijupe, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Bēgļu lietu departamenta direktore
Ineta Logina, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Personas statusa kontroles
departamenta Uzraudzības nodaļas vadītāja
Vilnis Zagorskis, Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Imigrācijas pārvaldes Analītiskā
dienesta priekšnieks
Nadežda Mazure, Valsts policijas Galvenās Kārtības policijas pārvaldes Prevencijas biroja
Prevencijas koordinācijas un kontroles nodaļas inspektore

Kontakti:

Čiekurkalna 1.līnija 1, k-3
Rīga, Latvija, LV-1026
Tālrunis: +371 67219492
Fakss: +371 67219431
E-pasts: emn@pmlp.gov.lv
Tīmeklis: www.emnlatvia.lv

SATURA RĀDĪTĀJS

ANOTĀCIJA	4
IEVADS	5
1. IEMESLI NEPAVADĪTO NEPIĻNGADĪGO IECEĻOŠANAI LATVIJĀ	7
2. IECEĻOŠANAS KĀRTĪBA, IETVEROT ROBEŽKONTROLI	7
3. LEGĀLĀ UZTURĒŠANĀS, IETVEROT INTEGRĀCIJAS PASĀKUMUS	11
4. ATGRIEŠANAS KĀRTĪBA	15
SECINĀJUMI	16
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS	17

ANOTĀCIJA

Saskaņā ar 2008.gada Eiropas migrācijas tīkla darba programmu otrais izpētes darbs 2008.gadā ir „**Uzņemšanas, atgriešanas un integrācijas politika nepavadītiem nepilngadīgajiem Latvijā**”. Darbu Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkts uzsāka 2008.gada decembrī.

Izpētes darba **mērķis** – sniegt informāciju par nepavadīto nepilngadīgo uzņemšanas pasākumiem un pieredzi Latvijā, kā arī attēlot statistisko informāciju par Latvijā uzņemtajiem nepavadītajiem nepilngadīgajiem.

Nepavadītie nepilngadīgie ir trešās valsts pilsoņi vai bezvalstnieki, kuri jaunāki par astoņpadsmit gadiem, kuri ierodas dalībvalsts teritorijā un ko nepavada pieaugušais, kurš par tiem ir atbildīgs vai nu saskaņā ar likumu, vai paražām, un kamēr tos faktiski neuzrauga šāda persona, vai nepilngadīgie, kuri ir palikuši bez pavadības pēc ierašanās dalībvalsts teritorijā.

Izpētes darbs sagatavots, pamatojoties uz Eiropas Komisijas un Eiropas migrācijas tīkla Lielbritānijas kontaktpunkta sākotnēji izstrādāto un tālāk aktualizēto specifikāciju sadarbībā ar citiem Eiropas migrācijas tīkla (turpmāk-Tīkls) valstu kontaktpunktu ekspertiem.

Eiropas Komisijas sagatavotajā sintēzes ziņojumā, izmantojot Tīkla 26 valstu kontaktpunktu iesniegtos darbus, tiks apkopoti galvenie secinājumi par uzņemšanas, atgriešanas un integrācijas politikas nepavadītiem nepilngadīgajiem Eiropas Savienībā efektivitāti.

Šī izpētes darba **pirmajā daļā** ir aplūkoti iemesli, kāpēc nepavadītie nepilngadīgie meklē ieceļošanas iespējas Latvijā. Jānorāda, ka darba autoriem nācās saskarties ar faktu, ka Latvija šobrīd nav nepavadīto nepilngadīgo mērķa valsts, par ko liecina apkopotā statistiskā informācija un darbā iesaistīto ekspertu viedoklis.

Darba **otrajā daļā** apskatīta nepavadīto nepilngadīgo ieceļošanas kārtība Latvijā, ietverot robežkontroli. Sīkāk sniegta informācija par tiesisko aptvērumu un iesaistīto iestāžu struktūru un uzdevumiem darbā ar nepavadītajiem nepilngadīgajiem.

Darba **trešajā daļā** apskatīta nepavadīto nepilngadīgo legālā uzturēšanās Latvijā, ietverot iespējamās integrācijas pasākumus.

Darba **ceturtajā daļā** apskatīta nepavadīto nepilngadīgo atgriešanas kārtība. Līdz šim no Latvijas nav izraidīts neviens nepavadīts nepilngadīgais.

Nobeigumā sniegti **secinājumi** par uzņemšanas, atgriešanas un integrācijas politikas nepavadītiem nepilngadīgajiem Latvijā efektivitāti.

Darbā izmantoti normatīvie akti, internetā atrodamā informācija par nepavadītajiem nepilngadīgajiem, un pētījumā iesaistīto iestāžu – Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, Valsts robežsardzes un Valsts policijas – sniegtā informācija.

Kopējais darba apjoms ir 17 lapas, un tajā ir viena tabula.

IEVADS

Izpētes darba „Uzņemšanas, atgriešanas un integrācijas politika nepavadītiem nepilngadīgajiem Latvijā” **mērķis** ir sniegt informāciju par nepavadīto nepilngadīgo uzņemšanas pasākumiem un pieredzi Latvijā, kā arī attēlot statistisko informāciju par Latvijā uzņemtajiem nepavadītajiem nepilngadīgajiem.

Lai nodrošinātu salīdzināmību starp Eiropas migrācijas tīkla (turpmāk – Tīkls) valstu kontaktpunktu sagatavotajiem darbiem un sekmētu sintēzes ziņojuma izstrādi, šis izpētes darbs sagatavots, pamatojoties uz Eiropas Komisijas un Tīkla Lielbritānijas kontaktpunkta sākotnēji izstrādāto un tālāk aktualizēto specifiskāciju sadarbībā ar citiem Tīkla valstu kontaktpunktu ekspertiem.

Izpētes darba **objekts** ir trešo valstu nepavadītais nepilngadīgais, kas ieeļo Latvijas Republikā. **Nepavadītie nepilngadīgie** ir trešās valsts pilsoņi vai bezvalstnieki, kas ir jaunāki par astoņpadsmit gadiem, kas ierodas dalībvalsts teritorijā un ko nepavada pieaugušais, kurš par tiem ir atbildīgs vai nu saskaņā ar likumu, vai paražām, un kamēr tos faktiski neuzrauga šāda persona, vai nepilngadīgie, kas ir palikuši bez pavadības pēc ierašanās dalībvalsts teritorijā¹.

Izpētes darba **priekšmets** ir uzņemšanas, atgriešanas un integrācijas politikas nepavadītiem nepilngadīgajiem Latvijā efektivitāte.

Lai sasniegtu darba mērķi, ir uzstādīti šādi **uzdevumi**: aplūkot iemeslus, kāpēc nepavadītie nepilngadīgie meklē ieeļošanas iespējas Latvijā, apskatīt ieeļošanas kārtību, uzņemšanas nosacījumus, ietverot integrācijas pasākumu, atgriešanas praksi, ietverot re-integrāciju, trešo valstu nepavadītiem nepilngadīgajiem.

Šis izpētes darbs galvenokārt paredzēts iestādēm un to amatpersonām, kuras saistītas ar nepavadīto nepilngadīgo politiku, proti, ministriju amatpersonas (piemēram, Iekšlietu ministrijas, Labklājības ministrijas), nevalstiskās organizācijas (piemēram, Starptautiskās Migrācijas organizācijas birojs Latvijā) un Eiropas Savienību institūciju amatpersonas.

Darba izstrādē tika iesaistītas tās valsts iestādes un iestāžu eksperti, kuru rīcībā ir nepieciešamā informācija par uzņemšanas, atgriešanas un integrācijas politiku nepavadītiem nepilngadīgajiem Latvijā: Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Valsts robežsardze un Valsts policija.

---

¹ Padomes Direktīva 2001/55/EK (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas, Oficiālais Vēstnesis L 212, 07.08.2001.; Padomes direktīva 2003/9/EK (2003. gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, Oficiālais Vēstnesis L 031, 06.02.2003.

Lai paplašinātu analizējamās informācijas apjomu un lai pārlūkotu rakstus, viedokļus par minēto jautājumu, tika izmantots arī internets. Darbā izmantotos rakstus, pētījumus un viedokļus var atrast šī darba sadaļā par darbā izmantoto literatūru un avotiem.

Darbā tika izmantota Latvijas normatīvā bāze, laikrakstos atrodamā informācija par izvēlēto tēmu, kā arī darbā iesaistīto iestāžu apkopotie statistiskie dati un sniegtā informācija.

Darba procesā nācās saskarties ar grūtībām aprakstīt sadaļu par iemesliem nepavadīto nepilngadīgo ieceļošanai Latvijā, jo nepavadīto nepilngadīgo skaits Latvijā, salīdzinot ar pasaules kopējo statistiku, ir pavisam neliela daļa no kopējā Eiropas un visas pasaules nepavadīto nepilngadīgo skaita. Līdz ar to secinājumus par konkrētām nepavadīto nepilngadīgo plūsmu tendencēm caur Latviju vai uz Latviju izdarīt nevar.

Tāpat šajā izpētes darbā nav pieminētas nevalstiskās organizācijas, kas būtu aktīvas šajā jomā.

1. IEMESLI NEPAVADĪTO NEPILNGADĪGO IECEĻOŠANAI LATVIJĀ

Laika posmā no 2002. – 2008.gadam Latvijā ieceļoja **septiņi** nepavadīti nepilngadīgie, 2005.gadā – 3, un 2008.gadā – 4. Šo septiņu nepavadīto nepilngadīgo ieceļošanas mērķis Latvijā bija saistīts ar izceļošanu uz citu Eiropas Savienības valsti (Vāciju, Dāniju). Eksperti, veicot intervijas ar šiem septiņiem nepavadītajiem nepilngadīgajiem, nekonstatēja līdzīgus ieceļošanas iemeslus Latvijā.

Tā kā šobrīd nepavadīto nepilngadīgo skaits Latvijā ir salīdzinoši niecīgs, salīdzinot ar pasaules kopējo statistiku, secinājumus par konkrētām nepavadīto nepilngadīgo plūsmu tendencēm caur Latviju vai uz Latviju izdarīt nevar.

2. IECEĻOŠANAS KĀRTĪBA, IETVEROT ROBEŽKONTROLI

To nepilngadīgo ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās kārtību, kuri ieceļo un uzturas Latvijas Republikā bez vecāku vai aizbildņu pavadības (turpmāk – nepavadīts nepilngadīgais), nosaka Ministru kabineta 2003.gada 16.decembra noteikumi Nr.707 „Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas nepilngadīgi ārzemnieki bez vecāku vai aizbildņu pavadības”², kas izdoti saskaņā ar Imigrācijas likuma³ 7.pantu⁴.

Nepavadīta nepilngadīgā ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā dokumentē un kontrolē **Valsts robežsardze, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde un Valsts policija** sadarbībā ar **Ārlietu ministriju, bāriņtiesām (pagasttiesām) un pašvaldībām**⁵.

Lai ieceļotu Latvijā, nepavadītajam nepilngadīgajam ir nepieciešami šādi dokumenti⁶:

- 1) Derīgs ceļošanas dokuments. Ceļošanas dokuments ir derīgs, ja:
  - a. tā derīguma termiņš vismaz par trim mēnešiem pārsniedz paredzēto uzturēšanās laiku Latvijas Republikā;

² Ministru kabineta 16.12.2003. noteikumi Nr.707 „Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas nepilngadīgi ārzemnieki bez vecāku vai aizbildņu pavadības”, Latvijas Vēstnesis Nr.180, 19.12.2003. [spēkā ar 20.12.2003.]

³ Imigrācijas likums, Latvijas Vēstnesis Nr.169, 20.11.2002. [spēkā ar 01.05.2003.]

⁴ Imigrācijas likuma 7.pants nosaka, ka to nepilngadīgo ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās kārtību, kuri ieceļo un uzturas Latvijas Republikā bez vecāku vai aizbildņu pavadības, nosaka Ministru kabinets.

⁵ Ministru kabineta 16.12.2003. noteikumu Nr.707 „Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas nepilngadīgi ārzemnieki bez vecāku vai aizbildņu pavadības” 3.punkts

⁶ Saskaņā ar Imigrācijas likuma 4.panta pirmā daļu un Ministru kabineta 16.12.2003. noteikumu Nr.707 „Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas nepilngadīgi ārzemnieki bez vecāku vai aizbildņu pavadības” 5. un 6.pantu

- b. tajā ir vismaz divas brīvas lappuses vīzu ielīmēšanai un dienesta atzīmēm par valsts robežas šķērsošanu;
  - c. tajā ir nepavadītā nepilngadīgā personas dati un fotogrāfija;
  - d. tajā nav dokumenta izdevēja neapstiprinātu labojumu;
  - e. tam nav viltojumu pazīmju;
  - f. tajā nav mehānisku bojājumu vai smērējumu, kuru dēļ nav iespējams identificēt dokumenta turētāju, izlasīt datus vai noteikt iespējamus dokumenta viltojumus.
- 2) Derīga vīza, uzturēšanās atļauja, Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja uzturēšanās atļauja Latvijas Republikā, Savienības pilsoņa ģimenes locekļa uzturēšanās atļauja vai — ārzemniekam, kurš ārvalstī saņēmis jaunu ceļošanas dokumentu, — iepriekšējais ceļošanas dokuments ar derīgu uzturēšanās atļauju Latvijas Republikā.
  - 3) Derīga veselības apdrošināšanas polise, kas garantē ar veselības aprūpi saistīto izdevumu segšanu Latvijas Republikā, ieskaitot nogādāšanu atpakaļ ārzemnieka mītnes zemē viņa smagas slimības gadījumā.
  - 4) Nav citu likumā vai citos normatīvajos aktos noteiktu šķēršļu ieceļošanai Latvijas Republikā.
  - 5) Nepieciešamie finanšu līdzekļi, lai uzturētos Latvijas Republikā un atgrieztos mītnes zemē vai izceļotu uz trešo valsti, kurā viņam ir tiesības ieceļot.

Tā kā nepavadīto nepilngadīgo ieceļošanas gadījumi Latvijā ir ļoti reti, Valsts robežsardze **neapkopo** atsevišķu statistisko informāciju par nepavadīto nepilngadīgo ārzemnieku **robežu šķērsošanu**.

Ja Latvijas valsts robežu vēlas šķērsot nepavadīts nepilngadīgais, kuram **nav** kāds no iepriekš noteiktajiem dokumentiem, bet viņa **identitāte ir zināma**, Valsts robežsardzes amatpersona, lai šo nepavadīto nepilngadīgo nosūtītu uz attiecīgo valsti, **nekavējoties sazinās** ar to kompetento iestādi, kura atrodas nepavadītā nepilngadīgā pilsonības valstī, mītnes valstī vai valstī, kurā dzīvo viņa radnieki, vai valstī, kura ir gatava uzņemt šo nepavadīto nepilngadīgo un kura viņam var nodrošināt atbilstošu uzņemšanu un aprūpi (turpmāk – uzņemošā valsts).

Līdz šim Valsts robežsardze nav saskārusies ar šādiem gadījumiem.

Ja Latvijas valsts robežu vēlas šķērsot nepavadīts nepilngadīgais, kura **identitāte nav zināma**, Valsts robežsardzes amatpersona **nekavējoties sāk noskaidrot** nepavadītā nepilngadīgā identitāti.

2008.gadā lidostas „Rīga” teritorijā bez personu apliecinošiem dokumentiem tika aizturēti **četri** nepavadītie nepilngadīgie. Personu identitātes noskaidrošana bija apgrūtināta, jo personas sniedza pretrunīgas un nepatiesas ziņas par sevi un saviem vecākiem, kā arī par ieceļošanas apstākļiem.

Kamēr tiek noskaidrota šī nepavadītā nepilngadīgā identitāte, Valsts robežsardze nepavadīto nepilngadīgo ievieto tuvākajā Valsts policijas struktūrvienībā, kas paredzēta nepilngadīgajiem.

Uz doto brīdi Latvijā ir viena vieta, kur ievieto nepavadītos nepilngadīgos – proti, Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes Nepilngadīgo Prevenzijas nodaļā.

Saskaņā ar Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes Nepilngadīgo Prevenzijas nodaļas sniegto informāciju viena bērna diennakts uzturēšanās Nepilngadīgo Prevenzijas nodaļā izmaksā Ls 188.27 (~ € 268). Summā ietvertas inspektoru algas, vienreizējie trauki, veļas mazgāšana, ēdināšana, telefona sarunas. Taču summā neietilpst elektrības, ūdens, siltuma un transporta izdevumi.

Darbā ar nepavadīto nepilngadīgo (piem., lai noskaidrotu identitāti) tiek nozīmēta īpaši darbam sagatavota Valsts robežsardzes amatpersona.

Ja nepavadītais nepilngadīgais, kurš **nav sasniedzis** 14 gadu vecumu, **nelikumīgi šķērsojis** Latvijas Republikas valsts robežu vai citādi pārkāpis normatīvajos aktos noteikto ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās kārtību Latvijā, Valsts robežsardzes amatpersona rīkojas tā, lai nodrošinātu bērna tiesības un intereses saskaņā ar bērnu tiesību aizsardzību reglamentējošiem normatīvajiem aktiem⁷.

Nepavadītais nepilngadīgais, kurš ierodas Latvijā, lai iegūtu bēgļa vai alternatīvo statusu, iesniegumu iesniedz robežsargam robežkontroles punktā pirms ieceļošanas Latvijā. Savukārt, ja nepavadītais nepilngadīgais jau atrodas Latvijā, iesniegumu par statusa piešķiršanu iesniedz Valsts robežsardzes teritoriālajā nodaļā.

---

⁷ Saskaņā ar Imigrācijas likuma 51.panta trešo daļu

Pēc iesnieguma saņemšanas Valsts robežsardzes amatpersona **nekavējoties** informē bāriņtiesu, kas nepavadītajam nepilngadīgajam patvēruma meklētājam uz patvēruma piešķiršanas procesu **ieceļ pārstāvi**. Pārrunas ar nepavadīto nepilngadīgo patvēruma meklētāju veic īpaši apmācītas Valsts robežsardzes un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes amatpersonas minētā pārstāvja klātbūtnē.

Pārrunu rezultātā iegūto informāciju Valsts Robežsardze nosūta Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Bēgļu lietu departamentam, kas likumā noteiktajos termiņos⁸ pieņem lēmumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt.

Laika posmā no 2002.gada līdz 2008.gadam patvērumu Latvijā pieprasījuši **septiņi (7)** nepavadītie nepilngadīgie (sk. 2.1.tabulu).

2.1.tabula
Nepavadītie nepilngadīgie, kuri pieprasījuši
patvērumu Latvijā, 2002.-2008.

Pilsonības valsts	Kopā	Sievietes (gadi)		Vīrieši (gadi)		
		14	16	14	16	17
Gads: 2005						
Somālija	3	1		1		1
Gads: 2008						
Afganistāna	4		1	2	1	
Kopā	7	1	1	3	1	1

⁸ Iesnieguma izskatīšanas termiņi atrunāti Patvēruma likuma 13.pantā un 16.pantā. Izskatīšanas termiņš atkarīgs no patvēruma meklētāja iesnieguma iesniegšanas vietas un iesnieguma satura.

3. LEGĀLĀ UZTURĒŠANĀS, IETVEROT INTEGRĀCIJAS PASĀKUMUS

Ja mēneša laikā Valsts robežsardze sadarbībā ar Ārlietu ministrijas Konsulāro departamentu (turpmāk — Konsulārais departaments) nav noskaidrojuši nepavadītā nepilngadīgā identitāti, Valsts robežsardze par to informē **Valsts policijas teritoriālo struktūrvienību**, kuras administratīvajā teritorijā aizturēts nepilngadīgais ārzemnieks.

Attiecīgās Valsts policijas teritoriālās struktūrvienības amatpersona **izdod rīkojumu** par nepilngadīgā ārzemnieka ievietošanu audzināšanas iestādē tajā administratīvajā teritorijā, kurā viņš ir aizturēts. Profilakses centrā vai audzināšanas iestādē ievietotā nepilngadīgā ārzemnieka **aizbildņa pienākumus** pilda attiecīgās iestādes vadītājs.

Valsts policija līdz izpētes darba tapšanas brīdim nevienu nepavadīto nepilngadīgo Latvijas bērnu aprūpes iestādēs nebija ievietojusi. Līdz ar to Valsts policijas rīcībā nav informācijas, kuras ir šīs iestādes un kādas izmaksas veido viena nepavadītā nepilngadīgā uzturēšana šādā iestādē.

Pēc nepavadītā nepilngadīgā **identitātes noskaidrošanas** Valsts robežsardze par to informē Konsulāro departamentu.

Savukārt, Konsulārais departaments sazinās ar uzņemošās valsts diplomātisko vai konsulāro pārstāvniecību, attiecīgajām kompetentajām iestādēm vai nevalstiskajām organizācijām, kas uzrauga bērnu tiesību ievērošanu šajā valstī, un veic citus nepieciešamos pasākumus viņa nosūtīšanai uz uzņemošo valsti.

Šaubu gadījumā par nepavadītā nepilngadīgā patieso vecumu tiek veikta medicīniskā ekspertīze Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centrā. Vidēji medicīniskā ekspertīze valstij izmaksā ap Ls 300 (~ € 430).

Ja nepilngadīgais ārzemnieks, uzturoties Latvijā, ir palicis bez vecāku vai aizbildņu aprūpes, viņu ievieto tuvākajā audzināšanas iestādē vai bāriņtiesa (pagasttiesa) Civillikumā noteiktajā kārtībā ieceļ šim nepilngadīgajam pagaidu aizbildni uz laiku, kamēr viņš uzturas Latvijā.

Ja nepilngadīgā ārzemnieka, kurš, uzturoties Latvijas Republikā, ir palicis bez vecāku vai aizbildņu aprūpes, **identitāte nav zināma**, Valsts robežsardzes amatpersona noskaidro viņa pilsonības vai mītnes valsti un sadarbībā ar Konsulāro departamentu noskaidro viņa identitāti.

Ja nepilngadīgā ārzemnieka, kurš, uzturoties Latvijas Republikā, ir palicis bez vecāku vai aizbildņu aprūpes, **identitāte ir zināma**, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde par to informē Konsulāro departamentu.

Konsulārais departaments sazinās ar uzņemošās valsts diplomātisko vai konsulāro pārstāvniecību, attiecīgajām kompetentajām iestādēm vai nevalstiskajām organizācijām, kas uzrauga bērnu tiesību ievērošanu šajā valstī, un veic citus nepieciešamos pasākumus viņa nosūtīšanai uz uzņemošo valsti.

Ja Latvijā nelikumīgi uzturas nepavadīts nepilngadīgais, kurš nav sasniedzis 10 gadu vecumu un gada laikā nav bijis iespējams noskaidrot viņa identitāti, pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšnieka ierosinājuma dzimtsarakstu nodaļa pēc nepavadītā nepilngadīgā faktiskās dzīvesvietas viņam **piešķir jaunu identitāti**.

Ja nepavadīts nepilngadīgais ir vecumā no 10 līdz 16 gadiem un viņa identitāte nav noskaidrota, **pēc pilngadības sasniegšanas** pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšnieka ierosinājuma dzimtsarakstu nodaļa pēc nepavadītā nepilngadīgā faktiskās dzīvesvietas viņam **piešķir jaunu identitāti**.

Ja nepavadītam nepilngadīgam ir piešķirta jauna identitāte, pēc pieciem gadiem pēc tās piešķiršanas viņu **var adoptēt**.

Līdz izpētes darba tapšanas brīdim Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei nav jānācies saskarties ar šādiem gadījumiem.

Nepavadīts nepilngadīgais, uzturoties audzināšanas iestādē, atbilstoši savai garīgajai un fiziskajai attīstībai **mācās izglītības iestādē**. Izdevumus, kas saistīti ar viņa ēdināšanu izglītības iestādē, sedz attiecīgā audzināšanas iestāde.

Uz nepavadīto nepilngadīgo **neattiecas** citos normatīvajos aktos noteiktās sociālās garantijas, kas paredzētas bez vecāku gādības palikušajiem bērniem.

Nepavadīts nepilngadīgais **var lūgt** Latvijas pilsonību kārtībā, kāda noteikta normatīvajos aktos, kas regulē personu naturalizāciju.

Patvēruma piešķiršanas procesa laikā Valsts robežsardze nodrošina nepavadītā nepilngadīgā patvēruma meklētāja izmitināšanu šim nolūkam paredzētās telpās – patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā, pie bāriņtiesas iecelta aizbildņa vai bērnu aprūpes iestādē (piemēram, bērnu namā), kā arī viņa uzturu, apgādi ar higiēnas un pirmās nepieciešamības

precēm, neatliekamās medicīniskās palīdzības un primārās veselības aprūpes sniegšanu, sākotnējo medicīnisko apskati.

Lēmumu par nepavadītā nepilngadīgā izmitināšanu patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā, pie bāriņtiesas iecelta aizbildņa vai bērnu aprūpes iestādē pieņem bāriņtiesa, ņemot vērā Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Bēgļu lietu departamenta viedokli. Bāriņtiesa lēmumu pieņem, ņemot vērā nepavadītā nepilngadīgā intereses un tās viedokli atbilstoši personas vecumam un briedumam, ievērojot šādus nosacījumus:

- 1) nepavadīto nepilngadīgo izmitina kopā ar pilngadīgajiem radniekiem;
- 2) vienas ģimenes bērni nav šķirami, izņemot gadījumus, kad tas tiek darīts bērna interesēs;
- 3) nepavadītā nepilngadīgā dzīvesvietu maina tikai gadījumā, kad tas atbilst šīs personas interesēm.

Nepavadītā nepilngadīgajam patvēruma meklētājam ir tiesības saņemt bezmaksas juridisko palīdzību patvēruma piešķiršanas procesa laikā.

Saskaņā ar noteikumiem par uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru patvēruma meklētājam un šo izdevumu segšanas kārtību⁹ patvēruma meklētājam (tai skaitā nepavadītajam nepilngadīgajam) ir noteikts šāds izdevumu apmērs dienā:

- ❖ Ls 1.50 (~€ 2.13), ja persona uzturas patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā;
- ❖ Ls 1.80 (~ € 2.56), ja personas uzturas Valsts robezsardzes teritoriālajā struktūrvienībā vai robežkontroles punktā.

Naudas līdzekļus patvēruma meklētājam, kurš uzturas patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā, izmaksā vienu reizi nedēļā priekšapmaksas veidā par septiņām dienām.

Kārtību un apmēru, kādā no valsts budžeta līdzekļiem sedz pašvaldības izdevumus, kas tai radušies, izmitinot nepavadītu nepilngadīgo patvēruma meklētāju **bērnu aprūpes iestādē** nosaka Ministru kabineta 2008.gada 26.maija noteikumi Nr.360 „Noteikumi par kārtību un apmēru, kādā no valsts budžeta līdzekļiem sedz pašvaldības izdevumus, kas tai

---

⁹ Ministru kabineta 2005.gada 8.februāra noteikumi Nr.119 „Noteikumi par uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru patvēruma meklētājam un šo izdevumu segšanas kārtību”, Latvijas Vēstnesis Nr.27, 17.02.2005. [spēkā ar 18.02.2005.]

radušies, izmitinot bērnu aprūpes iestādē nepilngadīgu patvēruma meklētāju, kurš ir bez vecāku pavadības”¹⁰. Noteikumi izdoti saskaņā ar Patvēruma likuma 11.panta astoto daļu¹¹.

Par nepavadīta nepilngadīgā patvēruma meklētāja izmitināšanu pašvaldības finansētā bērnu aprūpes iestādē no valsts budžeta līdzekļiem sedz pašvaldības izdevumus **14 latu** (~20 eiro) apmērā par katru uzturēšanās dienu.

Nepavadītam nepilngadīgajam patvēruma meklētājam tiek nodrošinātas izglītības ieguves iespējas atbilstoši Ministru kabineta 2005.gada 9.augusta noteikumiem Nr.586 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītība patvēruma meklētāju nepilngadīgajiem bērniem un nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem”¹².

Nepavadītam nepilngadīgajam patvēruma meklētājam nodrošina pamata un vidējo izglītību. Iespēju iegūt vidējo izglītību nodrošina arī pēc patvēruma meklētāja pilngadības sasniegšanai. Izglītība tiek nodrošināta līdz bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanas vai atteikuma dienai. Pieeja izglītībai tiek nodrošināta triju mēnešu laikā no iesnieguma iesniegšanas brīža.

Nepieciešamo mācību priekšmetu programmu paraugus un metodiskos ieteikumus izglītības iespēju nodrošināšanai nepavadītam nepilngadīgajam patvēruma meklētājam izstrādā [Izglītības un zinātnes ministrija](#).

Pedagogu atalgojumu un mācību līdzekļu izstrādes un izdošanas pakalpojumus izglītības nodrošināšanai finansē no Izglītības un zinātnes ministrijas pamatbudžetā kārtējam gadam iekļautajiem līdzekļiem.

Patvēruma meklētājam pamatzglītības posmā atbilstoši iespējām tiek nodrošināta dzimtās valodas apguve.

Starptautiskās aizsardzības statuss Latvijā piešķirts tikai trijiem 2005.gadā aizturētajiem nepilngadīgajiem Somālijas pilsoņiem. Proti, personām piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, izsniedzot termiņuzturēšanās atļauju uz laiku līdz četriem gadiem.

Arī četri Afganistānas pilsoņi atstāja patvēruma meklētāju izmitināšanas centru, nesagaidot lēmumu par piešķirto vai atteikumu piešķirt statusu, un personu lietās tika

---

¹⁰ 2008.gada 26.maija noteikumi Nr.360 „Noteikumi par kārtību un apmēru, kādā no valsts budžeta līdzekļiem sedz pašvaldības izdevumus, kas tai radušies, izmitinot bērnu aprūpes iestādē nepilngadīgu patvēruma meklētāju, kurš ir bez vecāku pavadības”, Latvijas Vēstnesis Nr.83, 29.05.2008. [spēkā ar 01.01.2009.]

¹¹ Patvēruma likuma 11.panta astoto daļa nosaka, ka pašvaldības izdevumus, kas tai radušies, izmitinot bērnu aprūpes iestādē nepilngadīgo personu, kura ir bez vecāku pavadības, Ministru kabineta noteiktajā kārtībā un apmērā sedz no Bērnu, ģimenes un sabiedrības integrācijas lietu ministrijai kārtējam gadam šim mērķim piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem.

¹² Ministru kabineta 2005.gada 9.augusta noteikumi Nr.586 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītība patvēruma meklētāju nepilngadīgajiem bērniem un nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem”, Latvijas Vēstnesis Nr.126, 11.08.2005. [spēkā ar 12.08.2005.]

pieņemts lēmums par lietas izbeigšanu. Bez tam, veicot Afganistānas pilsoņu medicīnisko pārbaudi, tika konstatēts, ka divi no nepilngadīgajiem ir pilngadīgi.

4. ATGRIEŠANAS KĀRTĪBA

Nepavadītā nepilngadīgā nosūtīšanu uz uzņemošo valsti nodrošina Valsts robežsardze sadarbībā ar uzņemošās valsts kompetentajām iestādēm vai nevalstiskajām organizācijām.

Ja nepavadītā nepilngadīgā nosūtīšana uz uzņemošo valsti apdraud viņa dzīvību vai veselību, humānu apsvērumu dēļ Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšnieka pilnvarota amatpersona pieņem lēmumu izsniegt viņam **termiņuzturēšanās atļauju** līdz situācijas maiņai uzņemošajā valstī. Līdz izpētes darba tapšanas brīdim Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei nav jāizsniegt šāda veida termiņuzturēšanās atļaujas.

Ne Valsts robežsardze, ne Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde līdz izpētes darba tapšanas brīdim nav izsniegušas izbraukšanas rīkojumus nepavadītajiem nepilngadīgajiem un/vai pieņēmuši lēmumus par nepavadīto nepilngadīgo piespiedu izraidīšanu no valsts.

Ja Latvijas Republikā nelikumīgi uzturas nepilngadīgs ārzemnieks, kurš ir sasniedzis vismaz 14 gadu vecumu, un viņa identitāte nav noskaidrota vai ir pamats uzskatīt, ka viņš traucēs īstenot savu izraidīšanu no valsts, šo nepilngadīgo ārzemnieku aiztur Imigrācijas likumā noteiktajā kārtībā un ievieto nelegālo imigrantu izmitināšanas centrā (šķirti no pilngadīgām personām). Šādu nepilngadīgo ārzemnieku izraida no Latvijas Republikas Imigrācijas likumā noteiktajā kārtībā.

Līdz izpētes darba tapšanas brīdim nav jāizraida šādu nepilngadīgu ārzemnieku.

Pieminēšanas vērts ir notikums, kas norisinājās 2008.gada 25.decembrī. Nepilngadīgs 1992.gadā dzimis Krievijas Federācijas pilsonis sadarbībā ar pilngadīgu Latvijas pilsoni nelegāli Latvijā ievada piecus Sīrijas Arābu Republikas pilsoņus. Valsts robežsardze abus pārvadātājus apcietināja, bet Sīrijas Arābu Republikas pilsoņus nosūtīja atpakaļ uz Krievijas Federāciju. Tiesa pieņēma lēmumu sodīt nepilngadīgo ar brīvības atņemšanu uz diviem gadiem. Sods noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz diviem gadiem. Persona tiesas zālē atbrīvota.

SECINĀJUMI

- Nepavadītie nepilngadīgie, kuri līdz 2008.gadam ieceļojuši Latvijā, to izmantoja kā tranzītvalsti, nevis kā sava ceļojuma galamērķi.
- Ieceļojošo nepavadīto nepilngadīgo skaits laika posmā no 2002. – 2008.gadam ir niecīgs, kas liedz novērtēt izveidotās sistēmas efektivitāti.
- Latvijā ir noteikta kārtība, kādā ieceļo un uzturas nepavadītie nepilngadīgie, kā arī noteikts to iestāžu loks, kas dokumentē un kontrolē nepavadīto nepilngadīgo ieceļošanu un uzturēšanos Latvijā.
- Latvijā ir arī noteikta nepavadīto nepilngadīgo atgriešana (gan brīvprātīgā, gan piespiedu kārtā) uz personu mītnes vai izcelsmes valsti, taču atgriešana nav pārbaudīta praksē.
- Šobrīd grūti prognozēt, vai Latvijā gaidāms nepavadīto nepilngadīgo pieplūdums.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

- Imigrācijas likums, Latvijas Vēstnesis Nr.169, 20.11.2002. [spēkā 01.05.2003.]
- Patvēruma likums, Latvijas Vēstnesis Nr.48, 27.03.2002. [spēkā ar 01.09.2002.]
- Ministru kabineta 16.12.2003. noteikumi Nr.707 „Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas nepilngadīgi ārzemnieki bez vecāku vai aizbildņu pavadības”, Latvijas Vēstnesis Nr.180, 19.12.2003. [spēkā ar 20.12.2003.]
- Ministru kabineta 08.02.2005. noteikumi Nr.119 „Noteikumi par uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru patvēruma meklētājam un šo izdevumu segšanas kārtību”, Latvijas Vēstnesis Nr.27, 17.02.2005. [spēkā ar 18.02.2005.]
- Ministru kabineta 09.08.2005. noteikumi Nr.586 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītība patvēruma meklētāju nepilngadīgajiem bērniem un nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem”, Latvijas Vēstnesis Nr.126, 11.08.2005. [spēkā ar 12.08.2005.]
- Ministru kabineta 26.05.2008. noteikumi Nr.360 „Noteikumi par kārtību un apmēru, kādā no valsts budžeta līdzekļiem sedz pašvaldības izdevumus, kas tai radušies, izmitinot bērnu aprūpes iestādē nepilngadīgu patvēruma meklētāju, kurš ir bez vecāku pavadības”, Latvijas Vēstnesis Nr.83, 29.05.2008. [spēkā ar 01.01.2009.]
- Padomes Direktīva 2001/55/EK (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas, Oficiālais Vēstnesis L 212, 07.08.2001.
- Padomes direktīva 2003/9/EK (2003. gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, Oficiālais Vēstnesis L 031, 06.02.2003.
- Akule D., *Mācāmieš uzņemti: imigrantu integrācija Latvijā*, laikraksts Diena, sk. internetā 20.08.2008., <http://www.diena.lv/lat/politics/viedokli/macamies-uznemt-imigrantu-integracija-latvija>
- Gromovs J., Paegle D., Rokasgrāmata darbam ar patvēruma meklētājiem, Starptautiskā Migrācijas organizācija, Rīga, 2007., sk. internetā 12.06.2008., http://www.iom.lv/docs/rokasgraamata_patv_druk.pdf
- Kļavis A., *Latvija pēc pievienošanās Šengenas līgumam*, portāls www.lv.lv, sk. internetā 22.10.2008., <http://www.lv.lv/index.php?menu=doc&sub=&id=182662>
- Veiksmīgi īsteno atbalsta pasākumus patvēruma meklētājiem Latvijā, European Refugee Fund Eiropas Bēgļu fonds Latvija, sk. internetā 25.07.2008., <http://www.lv.lv/index.php?menu=doc&sub=pr&id=178784>